

Työaikalaki TSV

Työympäristöseminaari 8.5.2024
Murikka-opisto

Lain soveltamisala ja sen rajaukset

- Lakia sovelletaan:
  - Työsopimuslaissa tarkoitetun työsopimuksen perusteella tehtävään työhön
  - Virkasuhteen perusteella tehtävään työhön
    - Valtion virkamiehet
    - Kunnan, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden viranhaltijat
    - Seurakuntien viranhaltijat
- ”...jollei toisin säädetä”
  - Merityö
  - Puolustuslaitoksen virkamiehet

Mistä asioista työaikalaisissa säädetään?

- Säännöllisen työajan järjestelyistä ja säännöllisen työajan enimmäismäärästä
  - Missä määrin työtä voidaan teettää ilman, että se olisi lisätyötä tai ylityötä.
- Enimmäistyöajasta
  - Sisältäen säännöllisen työajan, lisätyön ja ylityön (siis kaiken työajaksi luettavan ajan).
- Vähimmäislepoajoista
  - Tautot, vuorokausilevot ja viikkolevot
- Ylityön edellytyksistä ja korvauksista
- Työaika-asiakirjat

Hyvä tietää

- Työaikaissa on säännöksiä, joista voi sopia toisin:
  - a) Valtakunnallisella työehtosopimuksella
  - b) Talokohtaisella työehtosopimuksella
  - c) Työpaikkatason sopimuksella
  - d) Työnantajan ja työntekijän välillä
- Taustalla työaikadirektiivi
  - EUT luo säännöksille uutta merkityssisältöä
- Laki tuli voimaan 1.1.2020
  - Uuden lain taustalla työelämän muutokset

Hyvä tietää

- Sääntelyn ydinfunktio
  - Työntekijän työaikasuojelun toteuttaminen
  - Terveys ja turvallisuusnäkökulmien huomioon ottaminen
  - Yritysten tarkoituksenmukaisten työaikajärjestelyjen mahdollistaminen
- Tavallaan työaikasuojelun kokonaisuus muodostuu
  - Työaikalaista
  - Vuosilomalaista
  - Työturvallisuuslaista
  - L nuorista työntekijöistä

Työajaksi luettava aika

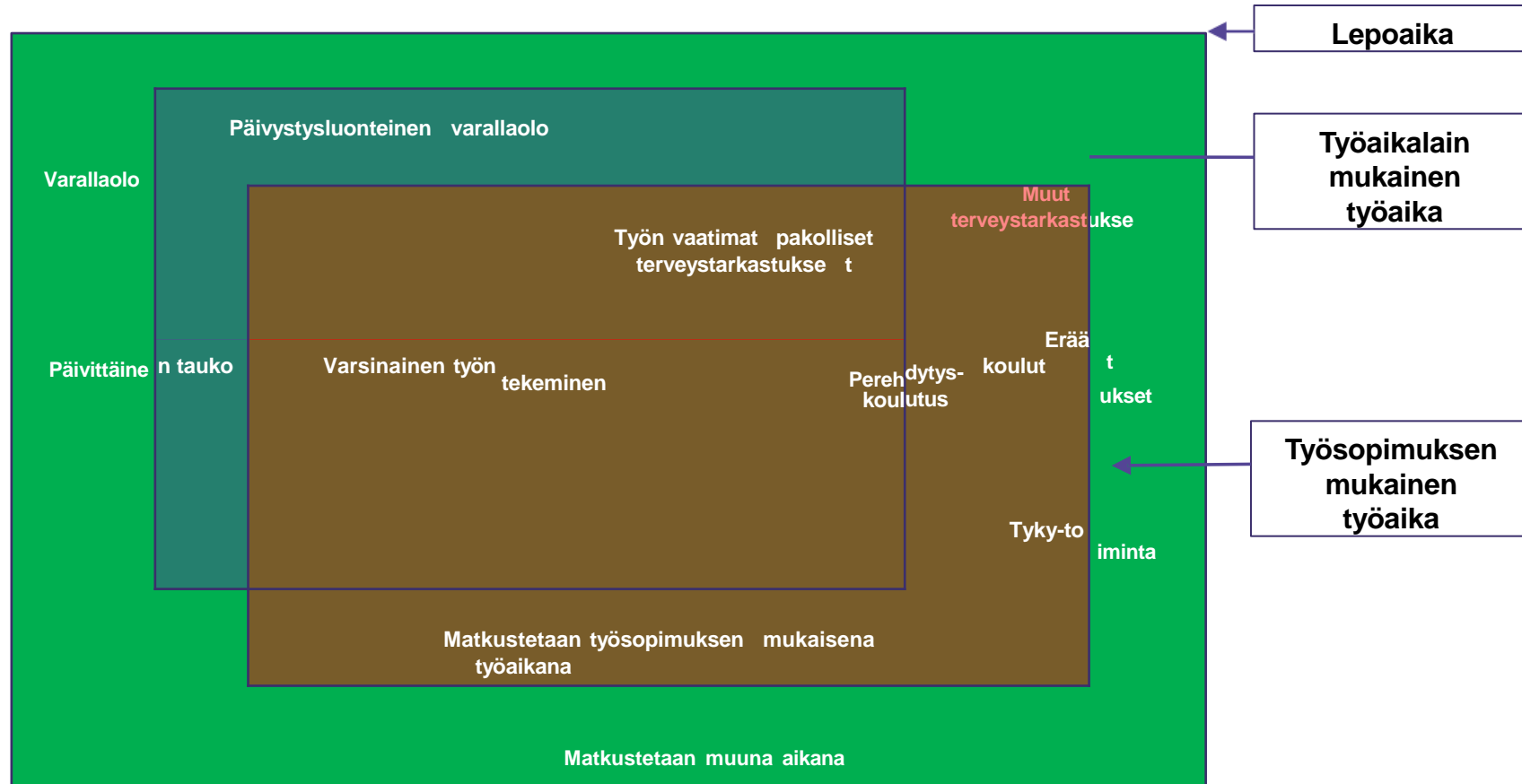
Työajaksi luettavan ajan käsite tarvitaan:

- a) enimmäistyöajan seuraamiseksi
- b) vähimmäislepoaikojen seuraamiseksi
- c) lisä- ja ylityön määrittämiseksi

Työaikalain työajaksi luettava aika $\neq$ työsopimuksessa sovittu työaika, jolta maksetaan palkkaa ja jona työnantajalla on oikeus työntekijän työvoimaan.

Kaikki aika = työajaksi luettava aika + lepoaika

Työaikalain tarkoittama työaika, työsopimuksen työaika ja lepoaika

Erilaisten “työaikalajien” ominaisuuksia

- Säännöllinen työaika
  - Työnantaja teettää sopimukseen perustuen (ei tarvetta erilliselle suostumukselle)
  - Työvuorosuunnittelua koskeva vaatimus
  - Säännölliselle työajalle on laissa säädetty enimmäismäärät
  - Työntekijälle maksetaan normaali palkka
- Lisätyö
  - Lisätyön teettäminen edellyttää työntekijän suostumusta/sopimusta
  - Työntekijälle maksetaan normaalia palkkaa vastaava korvaus (TES:ssä voi olla korvauksia)
- Ylityö
  - Ylityön teettäminen edellyttää työntekijän suostumusta
  - Ylityöstä maksetaan ylityökorvausta (50%/100%)

Erilaisten “työaikalajien” ominaisuuksia

Tavat järjestää säännöllinen työaika

- Yleistyöaika
- Vuorotyö
- Jaksotyö
- Osapuolten sopimukseen perustuva säännöllinen työaika
- TES:iin perustuva säännöllinen työaika
- Joustotyöaika
- Liukuva työaika

Rajoitteita

- Lepoaikasäännökset
- Yötyön rajoitukset
- Sunnuntaityön rajoitukset

Työaikapankin käyttömahdollisuus

Absoluuttinen enimmäistyöaika

- Vuosilomat ja sairauslomat on neutralisoitava laskennasta. Ne eivät tuota enimmäistyöajan kannalta lisää “pelivaraa”.
- Kuinka neutralisointi tehdään? Vaihtoehtoiset tavat/tulkinnat
  - Vaihtoehto (a): lisätään tuntimäärään poissaolopäivien säännöllistä työaikaa vastaavat tunnit
  - Vaihtoehto (b): pienennetään viikkomäärää poissaoloa vastaavasti

$$\frac{\text{Tunnit}}{\text{Viikot}} = \text{Keskim. viikkotyöaika}$$

Työnantajan oikeus teettää hätätyötä

- Ennalta arvaamaton tapahtuma aiheuttanut
  - Keskeytyksen säännöllisessä toiminnassa tai
  - Vakavasti uhkaa johtaa sellaiseen keskeytykseen tai hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön vaarantumiseen.
- Vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä ja enintään 2 viikon ajan.
  - Kirjallinen ilmoitus työsuojeluviranomaiselle, jolla oikeus rajoittaa hätätyön teettämistä.
- Hätätyö sallii poikkeamisen
  - Yötyön rajoituksista
  - Enimmäistyöajasta
  - Päivittäisistä tauoista
  - Vuorokausilevosta
  - Viikkolevosta
- Hätätyön päätyttyä työaika on tasoitettava työajan enimmäismäärään ja työntekijälle annettava korvaavat lepoajat.

Hätätyö

- Työnantajan on viivytyksettä tehtävä työsuojeluviranomaiselle kirjallinen ilmoitus
  - hätätyön syystä,
  - laajuudesta ja
  - todennäköisestä kestosta.
- Työntekijöiden edustajalle tilaisuus liittää ilmoitukseen lausuntonsa.
- Työsuojeluviranomainen voi tutkittuaan asian joko jättää sen saamansa ilmoituksen varaan tai ryhtyä toimenpiteisiin hätätyön rajoittamiseksi tai lopettamiseksi.

Yötyö

- Klo 23-06 välisenä aikana tehty työ on yötyötä
  - Voidaan sopia TESSillä 7 h joka sisältää 24 – 05
- Yövuoro on vuoro, josta vähintään kolme tuntia sijoittuu kello 23:n 06:n väliseen aikaan
- Säännöllisen yötyön teettäminen on rajoitettua. Mahdollista ainoastaan:
  - Jos kysymys laissa säädetyistä tehtävistä
  - Työehtosopimuksella on niin sovittu
  - AVI:n poikkeusluvalla työssä, joka on toiminnan luonteen vuoksi välttämätöntä tehdä yöllä ja jota ei voida vaikeuksitta tehdä
- Tilapäinen yötyö on sallittua (työnantajalla vain satunnainen tarve teettää työtä yöllä)
- AVIn pyynnöstä työnantajan annettava selvitys säännöllisesti teetetävästä yötyöstä

Lisä- ja ylityö

Perusperiaatteet

- Lisätyötä on (yleensä) sovitun säännöllisen työajan lisäksi tehty työ, joka ei kuitenkaan ylitä laissa säädetyn säännöllisen työajan enimmäismäärää.
  - Edellyttää työnantajan aloitetta. Jos liukuva työaika/joustotyö, lisätyöstä on sovittava.
  - Lisätyö edellyttää suostumusta, jollei siitä ole sovittu työsopimuksessa.
  - Vaihtelevassa työajassa suostumus voidaan antaa kertaluonteisesti/lyhyehköksi ajaksi kerrallaan.
- Ylityötä on työ, joka ylittää säännöllisen työajan enimmäismäärät.
  - Edellyttää työnantajan aloitetta. Jos liukuva työaika/joustotyö, lisätyöstä on sovittava.
  - Ylityö edellyttää suostumusta; kertaluonteinen/lyhyehköksi ajaksi kerrallaan
- Huom! Vain työajaksi luettava aika huomioidaan laskennassa.

Lepoajat

- Päivittäiset tauot
- Vuorokausilepo
- Viikkolepo
- Korvaavat lepoajat

Päivittäiset tauot

- Jos vuorokautinen *yhtäjaksoinen* työ kuutta tuntia pidempi ja työpaikallaolo ei ole välttämätöntä,
  - Työvuoron aikana annettava vähintään tunnin mittainen tauko, jonka aikana työntekijä saa poistua työpaikaltaan.
  - Taukoa ei saa sijoittaa päivän alkuun eikä loppuun
- Vuorotyössä ja jaksotyössä
  - vähintään puolen tunnin tauko tai tilaisuus aterioida työn aikana
- Työehtosopimuksen estämättä työnantaja ja työntekijä voivat sopia lyhyemmästä, kuitenkin vähintään puolen tunnin tauosta.
- Jos vuorokautinen työaika ylittää 10 tuntia,
  - 8 tunnin jälkeen oikeus puolen tunnin taukoon.
- Moottoriajoneuvon kuljettajalle omat säännökset

Vuorokausilepo

- Pääsääntö:
  - Jokaista työvuoron alkamista seuraavan 24 tunnin aikana 11 tunnin keskeytymätön vuorokausilepo (pl. varallaoloaikana tehty työ).
- Vuorokausilevon lyhentäminen
  - Jaksotyössä työn järjestelyihin liittyvistä syistä 9 tuntia
  - Liukuvaa työaikaa ja joustotyöaikaa sovellettaessa 7 tuntia
  - Työntekijöiden edustajan kanssa tehdyllä sopimuksella voidaan tilapäisesti lyhentää seitsemään tuntiin
  - Työn järjestelyjen tai toiminnan luonteen vuoksi voidaan lyhentää viiteen tuntiin kolmen peräkkäisen vuorokausilevon aikana
    - Vuorojen vaihtuessa
    - Työtä tehdään useita jaksoja päivässä
    - Työ- ja asuinpaikka kaukana toisistaan
    - Kausiluonteisessa työssä ruuhkahuipun tasoittamiseksi
    - Tapaturman tai tapaturman vaaran yhteydessä
    - Turvallisuus- ja vartiointityössä, omaisuuden tai henkilöiden suojaamiseksi
    - Työssä, joka välttämätöntä toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi.
- Häätötyössä ei tarvitse soveltaa lepoaikoja

Korvaava vuorokausilepo

- Jos vuorokausilepoa on lyhennetty,
  - Korvaava vuorokausilepo annettava seuraavan vuorokausilevon yhteydessä
  - Jos se ei ole työn järjestelyistä johtuvista painavista syistä mahdollista, niin pian kuin mahdollista
  - Viimeistään 14 vuorokauden kuluessa. (TAL1996: 1 kuukauden kuluessa)
  - Ei anneta säännöllisen työajan lyhennyksenä
- Korvaava lepoaika annettava yhdenjaksoisena, ei saa sijoittaa varallaoloajalle.
- Ei saa sopia toisin työehtosopimuksella

Viikkolepo

- Kerran seitsemän päivän aikana vähintään 35 tunnin keskeytymätön lepoaika
- Mahdollisuuksien mukaan sunnuntain yhteydessä
- Voidaan järjestää keskimäärin 35 tunnin mittaiseksi 14 vuorokauden ajanjakson aikana. Kutakin viikkoa kohden oltava 24 tunnin lepo.
- Viikkolepo voidaan antaa keskimääräisenä 12 viikon aikana
  - Keskeytymättömässä vuorotyössä
  - Teknisten olosuhteiden tai työn järjestelyiden niin edellyttäessä työntekijän suostumuksella
- Jos työntekijän vuorokautinen työaika on enintään kolme tuntia, viikkolepo saadaan antaa 24 tunnin mittaisena seitsemän vuorokauden jaksolla

Viikkolevosta poikkeaminen

- Viikkolevosta voidaan poiketa, jos
  - Jos työntekijää tarvitaan toiminnan jatkuvuuden ylläpitämiseksi tilapäisesti työhön hänen lepoaikanaan
  - Jos työn tekninen laatu tai työn järjestelyihin liittyvät eivät salli joidenkin työntekijöiden täydellistä vapauttamista työstä.
- Korvaava lepoaika on annettava mahdollisimman pian, viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työn tekemisestä.
- Lyhennetään työntekijän säännöllistä työaika saamatta jäänyttä lepoaika vastaavalla ajalla.
- Työntekijän suostumuksella voidaan korvata viikkolepokorvauksella (ylityön perusosan mukaan määräytyvä rahakorvaus)